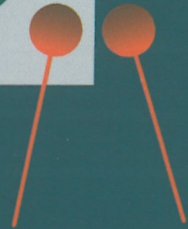
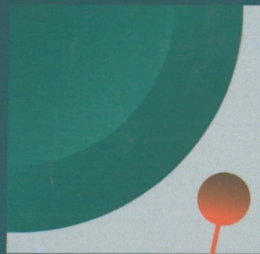
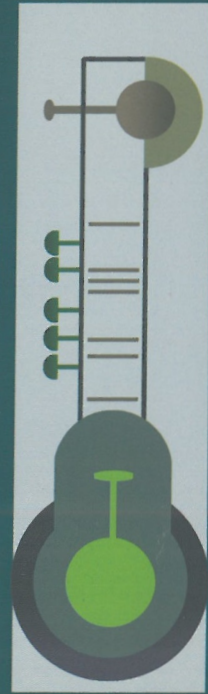
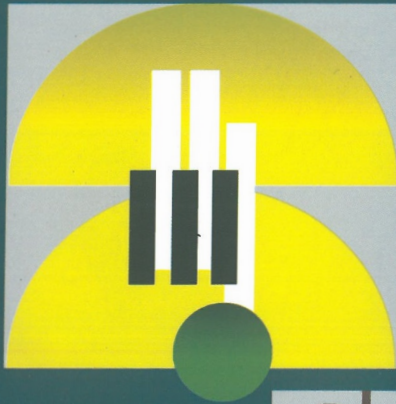

هنر آهنگسازی

خودآموز جامع و کاربردی

کتاب اول
تالیف: کیوان علائی

هنر آهنگسازی

خودآموز جامع و کاربردی

کتاب اول

(جلسات اول تا بیستم)

تألیف:

کیوان علائی

ناشر تخصصی موسیقی

فهرست

- ۸..... مقدمه و معرفی کتاب
- ۱۳..... جلسه اول: هارمونی چیست؟
مفهوم آکورد، مشخصات آکورد، انواع آکوردهای طبیعی،
آکوردهای گام، درجات و آکوردهای ثنالی گام،
قواعد اولیه برای انتخاب آکورد، تمرینات
- ۲۴..... جلسه دوم: گروه کُر و نت‌های غیر هارمونیک.
نت‌های غیر هارمونیک، نت گذر. آنسامبل گروه کُر،
روش توزیع نت‌های یک آکورد برای گروه کُر، هارمونی
چهاربخشی و مضاعف‌سازی‌ها
قاعده همگرایی نت‌ها، تمرینات
- ۳۴..... جلسه سوم: قانون نزدیک‌ترین راه.
نت کناری، قاعده نزدیک‌ترین راه،
روش تنظیم یک ملودی مفروض برای گروه کُر، تمرینات
- ۴۵..... جلسه چهارم: حرکات.
هارمونی ملد مینور
نت‌های غیر هارمونیک: نت گریز
حرکات چهارگانه، اکتاوها و پنجم‌های موازی، تمرینات
- ۵۶..... جلسه پنجم: موسیقی پیانو.
تنظیم موسیقی برای پیانو
هارمونی سه‌بخشی و هارمونی چهاربخشی
مراحل تنظیم یک ملودی برای پیانو، تمرینات

جلسه ششم: آپاجیاتور..... ۶۸
آپاجیاتورا: ساختمان،

انواع، شیفرآژ، کاربردهای ملودیک
کاربردهای هارمونیک، آپاجیاتور دوپل
و مثلث. آگرد آپاجیاتور، تمرینات

جلسه هفتم: معکوس آگردها..... ۸۳

معکوس آگردها، آگردهای ششم
آگرد ششم نمایان: کاراکتر و
کاربردها، وصل‌ها، تمرینات

جلسه هشتم: آگرد هفتم نمایان..... ۹۴

آگرد رونمایان II در مد ماژور،
کاراکتر، فرمول‌های هارمونیک
وضعیت‌ها و مضاعف کردن، تمرینات

جلسه نهم: آگرد روتیک در مُدهای ماژور و مینور..... ۱۰۸

آگردهای چهار صدایی، آگرد هفتم نمایان
ساختمان، فواصل، تهیه و حل
کاربردهای هارمونیک و ملودیک، تمرینات

جلسه دهم: ارکستراسیون..... ۱۲۰

ارکستراسیون: ارکستر بین‌المللی، دسته‌بندی ارکستر
ارکستر سازهای زهی، ویولن، ویولا، ویولنسل
محدوده‌های صوتی، کیفیت و ظنین کلی

جلسه یازدهم: ارکستر سازهای زهی ۱۳۲

تنظیم برای ارکستر زهی

بخش های متناظر و تنظیم های اولیه، تمرینات

جلسه دوازدهم: معکوس های هفتم نمایان ۱۴۲

آگرد هفتم نمایان: وضعیت های معکوس،

کاربردها، بایدها و نبایدهای ملودیک

حل ها و وصل ها، تمرینات

جلسه سیزدهم: آگرد III در مُد ماژور ۱۵۲

ساختمان آگرد III، فرمول چرخه، کاربرد ملودیک رایج

فرمول های هارمُنیک دیگر، وضعیت ها، تمرینات

جلسه چهاردهم: هارمُنی چهاربخشی برای زهی ها ۱۶۲

روش رد شدن از روی نت های هارمُنی،

ملودی در بم، ملودی در ویولا، تمرینات

جلسه پانزدهم: آگرد ششم ناپولیتن ۱۷۱

معرفی آگردهای آلتراسیونی، ساختمان آگرد ششم ناپولیتن

مقایسه مدهای مینور، فریزین و شور،

شیفرآژ و رقم گذاری، کاربردها،

فرمول های هارمُنیک، وضعیت ها، تمرینات

۱۸۳ ..... جلسه شانزدهم: دیویزاسیون و پیتریکاتو.

نسبت‌های عددی زهی‌ها در ارکستر،
تقسیم‌کردن: کاربردها، انواع شکل‌های ممکن،
پیتریکاتو: نکات تکنیکی، کاربردهای ملودیک در زیر و بم،
کاربردهای هارمُنیک در باس و بدنه هارمُنی،
ترکیبات افکتیو پیتریکاتو، ارکستر پیتریکاتو کامل، تمرینات

۲۰۲ ..... جلسه هفدهم: آکُرد هفتم روئیک

آکُرد II7 در مُدهای ماژور، ساختمان و فواصل،
کاربردها و وصل‌ها، وضعیت‌ها،
آکُرد II7 در مد مینور، ساختمان و فواصل، تمرینات

۲۱۶ ..... جلسه هجدهم: کنترباس و ارکستر زهی کامل

محدوده صوتی، انتقال، کوک سیم‌ها،
طنین، تکنیک‌ها، پیتریکاتو، پیتریکاتوی دوپل،
وضعیت‌های ترکیبی با ویولنسل‌ها، ساده‌کردن،
دیویزاسیون در کنترباس‌ها، تمرینات

۲۲۹ ..... جلسه نوزدهم: آکُرد VI در مُد ماژور.

ساختمان و طنین، آکُردهای با دو نت مشترک،
فرمول هارمُنیک رفت و برگشتی، فرمول چرخه،
فرمول باس‌های پلکانی، دیگر فرمول‌های هارمُنیک VI،
وضعیت‌ها، تمرینات

جلسه بیستم: کنترپوان ۲۴۰

معرفی موسیقی کنترپوانی، کنترپوان دوبخشی،
کانتوس فیر موس و کنترپوان، فواصل قابل استفاده،
مطبوع‌های ثابت و مطبوع‌های متغیر، مرحله یک‌به‌یک،
قواعد، کنترپوان دوبخشی با ریتم متنوع، تمرینات

راهنمای تمرینات کتاب ۲۵۵

راهنمای تمرینات جلسه اول ۲۵۸

راهنمای تمرینات جلسه دوم ۲۶۱

راهنمای تمرینات جلسه سوم ۲۶۴

راهنمای تمرینات جلسه چهارم ۲۶۹

راهنمای تمرینات جلسه پنجم ۲۷۲

راهنمای تمرینات جلسه ششم ۲۷۴

راهنمای تمرینات جلسه هفتم ۲۸۰

راهنمای تمرینات جلسه هشتم ۲۸۲

راهنمای تمرینات جلسه نهم ۲۸۶

راهنمای تمرینات جلسه یازدهم ۲۹۱

راهنمای تمرینات جلسه دوازدهم ۲۹۶

راهنمای تمرینات جلسه سیزدهم ۳۰۰

راهنمای تمرینات جلسه چهاردهم ۳۰۳

راهنمای تمرینات جلسه پانزدهم ۳۰۸

راهنمای تمرینات جلسه شانزدهم ۳۱۱

راهنمای تمرینات جلسه هفدهم ۳۱۵

راهنمای تمرینات جلسه هجدهم ۳۲۰

راهنمای تمرینات جلسه نوزدهم ۳۲۴

راهنمای تمرینات جلسه بیستم ۳۲۸

مقدمه و معرفی کتاب

کتابی که در دست دارید یک خودآموز آهنگسازی است. خودآموزی که به راحت‌ترین شکل ممکن اصول آهنگسازی را در ذهن شما حک کرده و به روشی بسیار شیرین و روان، قدرت آفرینش موسیقی در سطح بین‌المللی را در شما بارور می‌سازد.

یک رساله آموزشی، با فایل‌های کمک آموزشی تصویری و صوتی برای دانشجویان موسیقی که می‌خواهند یک آهنگساز آکادمیک و بین‌المللی باشند. این مجموعه در هفت جلد و حدود ۲۰۰۰ فایل مالتی‌مدیا تهیه و تنظیم شده و دارای مشخصاتی است که آن را نسبت به کتاب‌های چاپ‌شده در این زمینه، متمایز می‌گرداند.

کتاب «هنر آهنگسازی» مجموعه‌ای برای فن آهنگسازی است. به عبارت دیگر از آنجاکه موسیقی یک هنر کاملاً خلاقه است و برای آفرینش یک قطعه موسیقی، آهنگساز باید از قدرت خلاقیت ذهنی خود استفاده کرده و با دانایی‌ها و توانایی‌های فنی خود درهم آمیزد، این نام برای مجموعه علمی که جهت خلق یک قطعه موسیقی لازم هستند انتخاب شده است.

اشتیاق به آفرینش و خلق زیبایی‌ها، شعله‌ فروزان مقدسی است که در جان برخی از افراد بشر به ودیعه نهاده شده و هدیه‌ای است بس شگفت‌انگیز از طرف ذات بی‌انتهای آفرینش‌گر.

اما آفرینش موسیقی، به‌راستی مقوله‌ای شیرین و شگرف است. آمیختگی فن و هنر، ترکیب علم و ذوق و به هم پیوستن اجزای از هم گسیخته جهان در ذهن خلاق آهنگساز، همگی از موسیقی، هنری ویژه و منحصر به فرد می‌سازند. هنری که تنها با در دست داشتن هفت صدا، آتشی در روان آدمیان به پا کرده، روح را برمی‌انگیزاند، اشک‌ها را از اعماق قلب جاری می‌کند، انگیزه می‌دهد، حرف می‌زند، می‌خواهد، قصه می‌گوید و...

امروزه موسیقی و علم آهنگسازی، نتیجه تلاش و جستجوی بیش از ده قرن آهنگسازان مختلف در سرتاسر این کره‌آبی رنگ پر از ماجرا و زندگی است. دست‌آوردها و یافته‌های هر آهنگساز مورد استفاده آهنگسازان دیگر و دیگر قرار گرفته، گوش جمعی بشر موسیقی‌های درست و مطابق با فیزیک نهاده شده در صوت را غربال کرده، نگه‌داشته و استقبال کرده است. به این ترتیب به تدریج بنای استوار و باشکوه هنر موسیقی شکل گرفته و سنگ به سنگ، گوهر به گوهر، تراشیده شده و به دانش امروز ما از آن رسیده است.

یک آهنگساز جوان خوش‌قریحه، نغمه‌های بسیاری را می‌تواند بیافریند و شاید با نگاه و کنکاش در آثار دیگر آهنگسازان، حتی بتواند نغمه خویش را با رنگ‌های مختلف سازهای گوناگون آمیخته و آن را برای ترکیبات ارکستری متفاوت تنظیم نماید؛ اما بدون داشتن یک راهنمای خوب، چگونه می‌تواند از نتیجه تجربه همه آهنگسازان تأثیرگذار در این راه، بهره بجوید؟ آیا یک عمر، آیا مدت معمول یک زندگی برای دستیابی تجربی به این توانایی کافی است؟ آیا امکان لغزیدن به مسیرهای اشتباه، توهمات موسیقایی و خطاهای ذهن وجود ندارد؟

پس برای رسیدن هر چه سریع‌تر به قله توانایی آفرینش موسیقی ناب، باید از یک راهنمای خوب استفاده جست. یک راهنمای کاربردی و عملی، روشی که علاوه بر چیدن راهکارها و قواعد در ذهن، خلاقیت موسیقایی را نیز بارور کند؛ اما آیا خلاقیت را نیز می‌توان آموزش داد؟ این کتاب بر این باور است که بله مسلماً می‌توان.

کتاب و مجموعه حاضر برای یاری رساندن به دانشجویان شیفته آهنگسازی و ایجاد توانایی در ذهن و روح آنها با روشی هر چه ممکن، روان تر و شیرین تر و برای آموزشی با سرعت هر چه بیشتر، نگاشته شده است. همین الان شما متدی آموزشی را در دست دارید که به روشی بنیادین و درونی، روش درست اندیشیدن و خلق موسیقی را در ذهن شما بارور می سازد.

یک دانشجو و شیفته آهنگسازی برای اینکه بتواند به شکلی بین المللی برای انواع ارکسترهای جهان و به صورتی جامع برای شکل های متنوع موسیقی موجود، آهنگسازی کند در قدم اول باید به چهار فن و علم متفاوت مسلط باشد. این علوم چهارگانه آهنگسازی عبارت اند از هارمونی، کنترپوان، ارکستراسیون و فرم و همان طور که می دانید تاکنون کتاب ها و رساله های زیادی برای آموزش هر یک از این فنون نگاشته شده اند؛ اما هر یک از این کتاب ها تنها به بیان و ارائه رشته و فن مخصوص خود پرداخته و سعی در ایجاد روشی برای آموزش آن شاخه خاص داشته اند؛ اما یک آهنگساز نمی تواند از هر یک از این فنون به تنهایی و بدون در هم آمیختن آن با سه شاخه دیگر استفاده کرده و موسیقی کاملی را به وجود آورد.

به عبارت دیگر پردازشی که ذهن خلاق یک آهنگساز موفق در راه آفرینش یک موسیقی جاودان انجام می دهد حاصل ترکیب درونی و بسیار در هم بافته هر چهار مهارت لازم برای آهنگسازی است که متأسفانه تاکنون در رساله ها و کتاب های نوشته شده به این مسئله توجه نشده است؛ بنابراین می بینیم که عملاً هیچ یک از دانشجویان شیفته آهنگسازی با خواندن آن کتاب ها موفق به درک و دریافت روان شیوه نهایی آهنگسازی نشده و باز احتیاج به راهنما و اساتید مختلفی برای توضیح عملی آن کتاب ها و یا روش نهایی در هم آمیختن چهار فن لازم و رسیدن به مرحله آفرینش را داشته اند.

فصل های کتاب با عنوان شماره جلسات مشخص گردیده، که باعث می شود دانشجو مسیر مشخص تر و قابل طبقه بندی را پیش روی خود داشته و از طرفی به این شکل می توان از آن برای آموزش و تدریس رشته آهنگسازی نیز استفاده کرد. با توجه به اینکه که مطالب هر فصل کاملاً به یک موضوع خاص و مشخص پرداخته و لازم بوده در همان جلسه (فصل) ارائه موضوع کامل می شده است، فصل های کتاب طوری تنظیم شده است که هر کدام برای تدریس در یک جلسه در حدود یک یا یک و نیم ساعته مناسب باشد.

آیا یک کتاب آموزشی در مورد موسیقی و خلق موسیقی می‌تواند فاقد نمونه صوتی باشد؟ فقدان نمونه‌های صوتی راهنما و فایل‌های تصویری روشننگر، تقریباً در همه نمونه‌های چاپ شده پیش‌ازین، پیمودن این راه را بسیار سخت و ناهموار و درک مطالب را مبهم می‌سازد. مجموعه حاضر برای تمام مطالب خود دارای نمونه‌های صوتی و تصویری لازم است. به این ترتیب خواهید دید که تا چه اندازه مطالعه این کتاب و آموزش آهنگسازی شیرین و دوست‌داشتنی خواهد بود. نمونه‌های صوتی، دریافت زنده و مؤثر مطالب آموزشی نهاده شده در مثال‌ها را ممکن ساخته و نمونه‌های تصویری دانشجو را عملاً به صحنه اجرا برده و نوازنده‌ها را به کنار وی خواهد آورد تا او بتواند سازهای مختلف را از نزدیک مشاهده و بررسی کند. تنها به این شکل است که یک کتاب آموزشی واقعی ارکستراسیون از حالت خشک و ناهموار دریافت درآمده و تبدیل به مسیر آموزشی بسیار شیرین و تشویق‌کننده‌ای می‌شود.

کتابی که در دست دارید همانند نقشه‌ای است که ساختمان زیبا و باشکوه آهنگسازی را، آجر به آجر و سنگ به سنگ در ذهن مخاطب می‌سازد و قدرت‌های نهان خلاقه او را بارور می‌کند. تمام مطالب آموزشی این کتاب به تدریج و از فصل اول به بعد بر روی بدنه مطالب قبل سوار شده به این شکل تمام مواد جدید آموزشی درهم‌تنیده شده و ساختمان محکمی را در ذهن دانشجوی آهنگسازی خلق می‌کند. مثال‌ها و نمونه‌ها به گونه‌ای انتخاب شده‌اند که متناسب با مطالب فراگرفته از جانب دانشجو باشند. به این شکل هیچ‌گاه مخاطب کتاب در نمونه‌های پیش روی خود مطلبی غیرقابل درک نخواهد یافت.

به همین علت توصیه می‌گردد کتاب را حتماً از فصل اول و به صورت ممتد و متصل، از فصلی به فصل بعد دنبال کنید. البته دانشجویانی که قبلاً به روش‌های دیگری با اصول آهنگسازی آشنا شده‌اند، می‌توانند از هر یک از مطالب متنوع ارائه شده در فصل‌های مختلف استفاده کنند و از مطالعه آنها لذت ببرند؛ اما برای دانشجویانی که تصمیم دارند از روش ویژه آموزشی این دوره استفاده کرده و مطالب را به صورت مرتبط فراگیرند، بسیار لازم خواهد بود که از ابتدای کتاب آغاز به مطالعه کرده و در واقع انتخاب مسیر را بر عهده نویسنده کتاب بگذارند. چراکه او به شکلی بسیار متنوع و درعین حال

منطبق بر اصول روانشناسی آموزش، مطالب مختلف آموزش کاربردی آهنگسازی را یکی پس از دیگری در کتاب ارائه کرده است.

اکثر قریب به تمام رساله‌های آموزشی چاپ‌شده در مورد آموزش آهنگسازی در ایران، ترجمه‌ای از یک نویسنده خارجی هستند؛ اما کتاب حاضر با دارا بودن فرهنگ ایرانی، زبان و گویش و شکل ارتباط ایرانی، به شکل مشخص و مؤثری، برای دانشجویان ایرانی ملموس‌تر بوده و ارتباط با مطالب کتاب سهل‌تر شده و بنابراین کاربردی بودن آن سرعت آموزش را بسیار بالاتر می‌برد.

در ارائه مثال‌ها از اشاره به موسیقی ایرانی، ترانه‌های محلی ایران و موسیقی مُدال ایرانی نیز استفاده‌شده که این مسئله نیز به جذابیت کتاب افزوده و رابطه تنگاتنگی را با مخاطب ایرانی برقرار می‌کند.

شاید دانستن این موضوع باعث دلگرمی و اطمینان بیشتر شما در مطالعه کتاب باشد که اگر بدانید نویسنده این کتاب تا این زمان بیش از هفتصد قطعه مختلف موسیقی نوشته است. قطعاتی در سبک‌ها و ترکیبات متفاوت و متنوع موسیقایی، از موسیقی کودک گرفته تا موسیقی سنتی ارکسترال، موسیقی فیلم، موسیقی برای ارکستر ملی، موسیقی فولکلوریک برای ارکستر بزرگ، موسیقی پاپ ارکسترال، موسیقی سمفونیک و ... که همگی با ارکسترهای مختلف و هدایت و رهبری نگارنده ضبط گردیده‌اند.

مطمئن هستیم طی مسیر این کتاب برای دانشجویان عزیز آهنگسازی بسیار لذت‌بخش بوده و سفر پر مکاشفه و شگفت‌انگیزی را در پیش رو خواهند داشت و لحظه‌به‌لحظه و برگ به برگ، با طی مسیر مطالعه کتاب، افق بی‌نظیر دنیای زیبا و بی‌انتهای موسیقی برای آنها گشوده خواهد شد.

جلسه اول

هارمونی چیست؟

هارمونی به معنای هماهنگی، هم‌صدایی و ترکیب خوش‌آهنگ صداهاست. صداهایی که با یکدیگر در یک لحظه شنیده می‌شوند.

در فن هارمونی به‌تأویب، از ساختاری به نام «آکورد» صحبت می‌شود؛ اما آکورد چیست؟ آکورد را می‌توانیم چنین تعریف کنیم:

«همزمانی دو یا چند نت تشکیل یک آکورد را می‌دهند»

به نمونه‌های زیر توجه کنید. هرکدام از این نمونه‌ها را می‌توانیم یک آکورد بنامیم.

ساختمان آگردها

مثال ۱-۱.

آگردهای «دو‌صدایی»، «سه‌صدایی» و «چهارصدایی» را می‌توانیم در این نمونه مشاهده کنیم.

آگردها ساختمان‌های صوتی‌ای هستند که یک ملودی را همراهی می‌کنند. آهنگساز با انتخاب آگردهای مناسب و برحسب ذوق و میزان دانش هارمونی خود، برای همراهی یک ملودی، در واقع به آن ملودی، روح، معنی و مفهوم موسیقایی می‌بخشد. به عبارت دیگر آهنگساز با انتخاب آگردهای موردنظر خود برای همراهی یک ملودی، تعبیر احساسی و موسیقایی خود را به آن افزوده و لباس احساسی موردنظر خود را بر ملودی خویش می‌پوشاند. ملودی‌ای که فاقد تعبیر هارمونیک است (مانند موسیقی مناطقی از دنیا که هنوز از هارمونی استفاده نمی‌کنند) خود را از این جادوی بیانی و احساسی موسیقی محروم می‌سازد.

به عنوان مثال و برای روشن شدن بیشتر موضوع برای دانشجویان عزیز بیاید خط ملودی بسیار کوتاه زیر را که تنها از چند نت تشکیل شده است را در نظر بگیریم.

حالا برای شما این ملودی را هارمونیزه کرده و با انتخاب آگردهایی چند برای همراهی آن، لباس هارمونیک خاصی بر آن می‌پوشانیم؛ اما هر دفعه این لباس هارمونیک و در واقع نوع آگردهای بخش همراهی را تغییر می‌دهیم. بیاید به این تجربه موسیقایی پردازیم: (نمونه نت هر بخش را می‌توانید در انتهای این فصل مشاهده فرمایید).

حالت اول: به نمونه صوتی این قسمت گوش کنید. ملودی خالی ما با هارمونیزه شدن، رنگ غنی‌تری به خود گرفته و درعین حال روشن و تابناک می‌شود. در آن از اندوه و یا شک و تردید، نگرانی، سایه‌ها و... خبری نیست. مطمئن و باوقار سخن خود را بیان می‌کند. از طرف دیگر مانند یک زبان گفتاری که دارای دستور زبان مشخصی است، به صورت منطقی و معنی‌داری به پایان می‌رسد (مانند یک جمله در زبان فارسی که با ارائه فعل در انتها، مفهوم خود را ارائه کرده و جمله به پایان می‌رسد).

مثال ۱-۳

حالت دوم: دقت کنید. می‌بینیم که حالت بیانی ارائه موسیقی در ابتدا و در میزان اول همانند نمونه قبل آغاز می‌گردد؛ اما از میزان دوم به بعد طنین احساسی موسیقی تغییر می‌کند. این تغییر چگونه است؟ شما آن را چگونه بیان می‌کنید؟ به نظر می‌رسد ناگهان موسیقی محزون‌تر شده و در خود فرو می‌رود. به نظر می‌رسد عاطفی‌تر شده و جالب است، مثل این است که اطمینان لحنی که در نمونه تنظیمی اول مشاهده می‌شد در اینجا در لحن ملودی کم‌تر شده است! دقت کنید که هیچ قسمتی از ساختمان ملودی تغییری نکرده و دقیقاً همان نت‌ها، با همان نسبت‌های زمانی و همان سرعت اجرا و حتی با شدت یکسان با دفعه قبل در حال نواخته شدن هستند! و در انتها نکته جالب این است که با تغییر شکل هارمونی انتخابی، دستور زبان جمله ما نیز تغییر پیدا کرده است، چراکه حالا ملودی و موسیقی به پایان نمی‌رسد و مانند یک جمله ناتمام شنونده را در انتظار نگه می‌دارد!

مثال ۱-۴

حالت سوم: حالا موسیقی با حالت محزون‌تری آغاز گشته و ناگهان با ورود به میزان دوم، حسی عجیب و غیرمنتظره، به تصویر کشیده می‌شود. موسیقی رمزآلود و سحرآمیز می‌شود! این طنین و رنگ موسیقایی ادامه یافته و در میزان سوم سایه زیبای دیگری به خود می‌گیرد و در انتها در میزان چهارم باز مانند نمونه قبل ما را در انتظار ادامه شنیدن موسیقی، رها می‌کند!

مثال ۱-۵

حالت چهارم: می‌بینید که به‌طور کلی فضای موسیقی تغییر یافته است! چگونه می‌توان این طنین جدید ملودی را تعبیر کرد؟ شاید بتوان آن را با عنوان فضایی مبهم، نامشخص، ناپایدار و یا مات! تعریف کرد. در واقع هارمونی ترکیب شده برای این قسمت، از یکی از سبک‌های موسیقی قرن بیست و یکم (آنچنانکه معروف است، موسیقی مدرن) به نام «هارمونی چهارم‌ها» (Quartal) گرفته شده است. سبکی که در اساس با هارمونی درهم آمیخته در فیزیک صوت هماهنگی ندارد! اما در حال لحنی جدید و مخصوص به خود را ایجاد می‌کند.

مثال ۱-۶

بنابراین همان‌طور که دیدید تعبیر و لحن یک ملودی بالباس هارمونی به‌خصوصی که بر آن پوشانده می‌شود تغییر کرده و آهنگساز از این راه می‌تواند تفسیر و منظورش از موسیقی ساخته‌شده خود را بهتر و درست‌تر به شنونده انتقال دهد.

حال بیایید با ساختمان و مشخصه‌های یک آکورد بیشتر آشنا شویم. برای تعریف بهتر یک آکورد به‌خصوص می‌توانیم از مشخصات زیر استفاده کنیم.

۱. تعداد نت‌ها:

همان‌طور که در مثال قبل دیدیم آگردها می‌توانند با تعداد نت‌های متفاوتی ساخته شوند؛ اما حالت معمول و طبیعی یک آگرد (در موسیقی کلاسیک) دارا بودن سه صدای متفاوت است. چند آگرد معمول و متعارف در موسیقی کلاسیک:

مثال ۱-۷

۲. فاصله آگرد:

فاصله رابع در هر آگرد را می‌توانیم با فاصله ثابتی که بین طبقات یک ساختمان وجود دارد مقایسه کنیم. به عبارت دیگر بین هر یک از نت‌های آگرد (طبقات آگرد) فاصله مشخصی وجود دارد.

به آگردهای نمونه صفحه قبل نگاه کنید. این فاصله در موسیقی کلاسیک چیست؟

مثال ۱-۸

همان‌طور که می‌بینید درجات تشکیل دهنده یک آگرد کلاسیک، در فاصله سوم با یکدیگر قرار گرفته‌اند.

۳. پایه آگرد:

باز هم اگر یک آگرد را با یک ساختمان مقایسه کنیم، پایه آگرد را می‌توانیم زیر بنا و پی‌ریزی یک ساختمان در نظر بگیریم. به عبارت دیگر در هر آگرد یک نت وجود دارد که نقطه شروع آگرد و زیربنای بقیه اجزای آگرد است.

یعنی نتی که درجات دیگر آکُرد، با فاصله مشخص (در موسیقی کلاسیک، سوم) بر روی آن قرار می گیرند.

نت پایه آکُرد نام خود را به آکُرد می دهد؛ یعنی هر آکُرد به نام نت پایه خود خوانده می شود. مثلاً آکُرد (دُ ماژور) C، آکُرد (فا ماژور) F، آکُرد (سُل ماژور) G

مثال ۹-۱

انواع آکُردها:

از آنجاکه آکُردهای معمول ما دارای سه صدا هستند و این سه صدا با دو فاصله سوم بر روی یکدیگر قرار گرفته اند، پس می توانیم با سوم های مختلف (کوچک و بزرگ) ترکیبات متفاوتی را داشته باشیم. فرض کنید دو «لِگُو» (Lego) در دو رنگ متفاوت (مثلاً زرد و قرمز) در دست دارید و می خواهید با قرار دادن این دو لِگُو بر روی یکدیگر یک ساختمان کوچک بسازید. به نظر شما چند نوع ساختمان متفاوت می توانید خلق کنید؟ (از لحاظ نوع چیدمان دورنگ موجود بر روی یکدیگر).

اگر هر یک از لِگُو های رنگی خود را معادل یکی از فواصل سوم کوچک و بزرگ در نظر بگیریم، می بینیم که می توانیم چهار ترکیب رنگی متفاوت در اختیار داشته باشیم.

مثال ۱۰-۱

بزرگ Major	کوچک minor	کاسته diminished	افزوده augmented
minor 3rd سوم کوچک	Major 3rd سوم بزرگ	minor3rd سوم کوچک	Major3rd سوم بزرگ
Magor 3rd سوم بزرگ	minor3rd سوم کوچک	minor3rd سوم کوچک	Major3rd سوم بزرگ

پس به طور کلی با کمک دو نوع فاصله سوم متفاوت، می توانیم چهار نوع آکُرد طبیعی و قابل استفاده در اختیار داشته باشیم. نکته شگفت انگیز در اینجا این است که هر دو

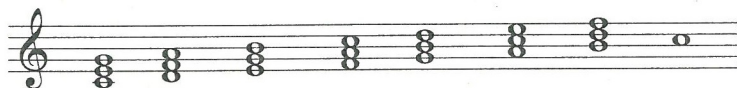
جلسه اول: هارمونی چیست؟ / ۱۹

ترکیب و چیندن سومها بر روی یکدیگر یک الگو و زمینه احساسی مخصوص به خود را نیز به وجود می‌آورد! زمینه‌ای احساسی که تفسیر و شکل دریافت آن وابسته به ملیت یا فرهنگ خاصی نیست و در ذهن و گوش تمام انسان‌های جهان به یک شکل احساس می‌گردد! مثلاً ترکیب یک فاصله سوم بزرگ و سپس کوچک (که در نمونه بالا از آن به‌عنوان آکُرد ماژور Major نام بردیم) در حالت کلی یک ترکیب موسیقایی روشن و شاد را به وجود می‌آورد؛ اما به ترکیب سوم که از روی هم قرار گرفتن دو فاصله سوم کوچک به وجود آمده است توجه کرده و به آن گوش فرا دهید... چه حالتی از احساس خود را می‌توانید برای فضای موسیقایی ارائه‌شده، عنوان کنید؟ به‌عنوان مثال انتظار؟ تعلیق؟ دلواپسی؟ و... دانشجویان عزیز می‌توانند با تمرین و گوش دادن به انواع چهارگانه ساختار آکُردها در مثال قبل، به‌تدریج ذهن موسیقایی خود را تقویت کرده و توانایی شناخت هر ساختمان آکُردی را از روی طنین آن کسب کنند.

آکُردهای گام (Scale chords):

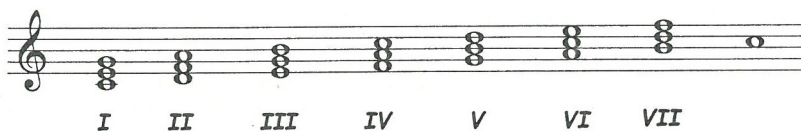
از آنجاکه هر گام به‌طور طبیعی دارای هفت درجه متفاوت است، پس می‌توانیم با قرار دادن هر یک از این درجات به‌عنوان نت پایه، هفت آکُرد متفاوت نیز در اختیار داشته باشیم.

مثال ۱-۱۱

در کتاب‌ها و رساله‌های هارمونی، مرسوم است که آکُردهای گام را با اعداد رومی مشخص می‌کنند.

مثال ۱-۱۲

این آگردها در واقع اولین و طبیعی ترین مصالح هارمونیکی هستند که خود گام، برای هارمنیزه کردن یک ملودی در اختیار ما قرار می دهد؛ اما اساس هارمنیزه کردن یک ملودی چیست؟

قاعده طبیعی هارمنیزه کردن یک ملودی:

نتی که در هر لحظه در ملودی جریان دارد باید با هارمونی جاری آشنا باشد (بیگانه نباشد).

به عنوان مثال اگر در ملودی در گام «د ماژور»، نت «می» در حال شنیده شدن است، می توان برای هارمونی آن از آگردهایی استفاده کرد که نت «می» یکی از ساختارهای آن باشد. مثلاً آگرد III (درجه سوم گام) که نت «می» پایه آن است و یا آگرد VI (درجه ششم گام) که نت «می» درجه پنجم آن را تشکیل می دهد و یا....

حال به عنوان اولین تلاش هارمونیکی خود، به ملودی ساده زیر توجه کنید. با توجه به این که هر نت به طور طبیعی در سه آگرد متفاوت می تواند نقش داشته باشد (به عنوان پایه، سوم و یا پنجم یک آگرد) انواع آگردهای ممکن برای هارمنیزه کردن این ملودی می تواند به شکل های نوشته شده باشد.

مثال ۱-۱۳

با توجه به نمودار زیر، می بینیم که امکانات بسیار متفاوت و گوناگونی می تواند برای انتخاب یک مسیر هارمونی، برای همین ملودی ساده رخ دهد.

مثال ۱-۱۴